

اخبار

فروش قرمز زیر پای صادرات غیر نفتی

کلید حل تمامی مشکلات تحریمی که از خارج کشور تحمیل شده در داخل کشور بوده و آن رشد صادرات غیر نفتی است.

کشوری که اقتصاد تک بدعی داشته و عمده درآمدهایش متکی به نفت و مشتقات آن باشد از بعد اقتصادی بسیار آسیب پذیر بوده و به راحتی اقتصاد تک بدعی را می توان مورد تحریم قرار داد. به علاوه تک محصولی بودن اقتصاد سبب می شود که از لحاظ ریسک جاری کشور در وضعیت طفرناکی قرار بگیرد و با نوسانات زار و نفت و انرژی و چرخه های رونق و رکود این بازار شور وارد سراسییبی و سرپالایی های مختلف شود. بنابراین لازمه داشتن اقتصادی مستحکم و پویا برخورداری از سبد متنوعی از صادرات مختلف غیر نفتی است. در این شرایط نه فقط دشمنان خارجی نمی توانند از حربه تحریم استفاده کرده و کشور را درگیر بحران کنند، بلکه سبب می شود اقتصاد از سیکل های تجاری اقتصاد تک محصولی نیز در امان بماند و در دوران های مختلف با داشتن سبد متنوعی از صادرات غیر نفتی تراز تجاری خود را همواره مثبت نگه دارد و ریسک های تجاری را با متنوع سازی به حداقل برساند.

در این باره لزومی است که دولت حمایت های خود را از صادرات غیر نفتی افزایش داده و به اصطلاح فروش قرمز را زیر پای صادرکنندگان غیر نفتی قرار دهد. اولین و مهمترین نکته این امر جلوگیری از ممنوعیت های صادراتی مختلف است. برای هدست آوردن بازارهای صادراتی صادرکنندگان سال ها هزینه کرده و بازارهای صادراتی برای خودشان ایجاد می کنند که متاسفانه با اعمال ممنوعیت های صادراتی توسط دولت یک شبه تمام این زحمات چندساله از دست می رود. راه کار مناسبتر تنظیم بازار توسط دولت در زمان های کمبود کالا اعمال تعرفه های صادراتی و همنظور اجازه واردات محصول است تا از این طریق به هدف اصلی که هم کنترل بازار و هم حمایت از صادرکننده است، توانمان رسیدگی شود. موضوع مهم دیگر بحث به کارگیری منابع بانکی برای تولیدات و به خصوص تولیدات صادرات محور است. دولت باید با کنترل بازار مالی کشور جذابیت را از بخش دلالی و سفته بازی خارج کرده و تولید و صادرات را برای سرمایه گذاران جذاب کند. در این شرایط جریان پولی خود به خود به سمت بازار جذاب تر (تولید) حرکت کرده و منابع مالی نیز در خدمت تولیدات در می آیند.

یکی از بخش های که پتانسیل های فراوانی برای صادرات غیر نفتی دارد بحث صادرات خدمات فنی و مهندسی است. بر اساس آمارهای ارائه شده سالانه حدود ۳۰۰ هزار دانشجوی در رشته های مهندسی در کشور فارغ التحصیل می شوند که این نگاه عظیم را هم می توان به صورت فرصت و هم تهدید نگاه کرد. آنچه که مسلم است این است که در صورت استفاده درست از این تعداد مهندس فارغ التحصیل در کشور می توان به راحتی تمام بازارهای مهندسی منطقه را تحت سلطه درآورد و از راه صادرات خدمات فنی و مهندسی بخش سبد صادرات غیر نفتی کشور را بیش از پیش تقویت کرد. لازمه این امر حمایت دولت و بانک مرکزی از شرکت های صادر کننده خدمات فنی و مهندسی از طریق ارائه تسهیلات برای دریافت ضمانت نامه ها و همچنین ارائه تسهیلات سرمایه در گردش و وام تجهیز کارگاه است.

وابستگی به نفت، بیماری مزمن اقتصاد ایران

تشکیل صندوقی برای ذخیره بخشی از درآمدهای نفتی در اقتصادی که به رغم برنامهریزی‌ها و اهداف تعیین شده نتوانسته از اتکالی بودجه خود به نفت کم کند را شاید بتوان از مؤثرترین اقداماتی دانست که در دوران پس از انقلاب انجام شد اما سوال این است که آیا منظور که باید از این صندوق و فرم‌های آن استفاده کردیم؟

وابستگی اقتصاد ایران به درآمدهای نفتی سابقه ای بیش از یک قرن دارد و این وابستگی به تدریج و با افزایش قیمت نفت و در پی آن افزایش درآمدهای ایران استفاده سازمان یافته از درآمدهای نفتی شکل گرفت و طی دو برنامه عمرانی هفت ساله که از سال ۱۳۳۷ آغاز شد درآمدهای نفتی صرف سرمایه گذاری در امور زیربنایی و تولیدی شد اما به تدریج سهم برنام‌های توسعه‌ای از درآمد نفت کم شد و بخشی از آن وارد بودجه جاری دولت شد چرا که به دلیل اجرای طرح‌های عمرانی، تاسیساتی مانند بیمارستان‌ها و دانشگاه‌ها و پروژه‌های آم‌د که نیاز به بودجه جاری داشت. این روند تا زمان انقلاب ادامه داشت تا اینکه با دوران جنگ و شرایط خاصی اقتصادی ویژه آن زمان رو به روش شدم که استفاده از درآمدهای نفتی را اجتناب ناپذیر کرده بود. پس از طی برنامه های اول و دوم توسعه بعد از انقلاب درآمد نفت همچنان به خزانه دولت واریز می شد و بخشی از آن طبق قوانین بودجه سالیانه برای کارهای عمرانی و توسعه‌ای هزینه می‌شد. اما در آن دوران نوسانات شدید قیمت نفت مشکلاتی را برای اقتصاد ایران در پی داشت به طوری که با سقوط قیمت نفت، کمیته های برای بررسی چگونگی کاهش وابستگی اقتصاد به درآمدهای نفتی در دولت ایجاد می‌شد اما به محض افزایش قیمت این موضوع به فراموشی سپرده می‌شد. در همین راستا بود که در ابتدای سال ۱۳۷۷ پیشنهادهای از سوی عبدالناصر همتی که ریاست بیستم مرکز را به عهده داشت به رییس دولت هفتم ارائه شد مبنی بر اینکه قیمت نفت در بودجه آن سال برای هر بشکه ۱۲ دلار در نظر گرفته شود و صندوق با عنوان «صندوق ذخیره ارزی نفت» ایجاد شود تا اضافه درآمد ناشی از صدور نفت با قیمت بیش از ۱۲ دلار در این صندوق ذخیره شود. این پیشنهاد در دولت بررسی شد و در نهایت درماه ۶۰ برنامه سوم توسعه در سال ۱۳۷۹ پیش‌بینی شد که حسابی به نام «حساب ذخیره ارزی» ایجاد شود تا بتواند اثرات ناشی از نوسانات قیمت نفت را کنترل کند. البته با گذشت اندکی از آغاز برنامه سوم، اصلاحی در ماده ۶۰ صورت گرفت که بر اساس آن ۵۰ درصد از منابع این حساب باید به‌صورت ارزی به طرح‌های سرمایه‌گذاری تولیدی بخش خصوصی و تعاونی اختصاص یابد. در این زمینه همواره تأکید بر این بود که این منابع باید به سرمایه‌گذاری محصولات می‌یافت و نه برای تأمین نیازهای تولید؛ زیرا منابع جاری بخش تولید باید از طریق سیستم بانکی تأمین شود. اما به رغم آنچه که تعیین شده بود دولت اقدام به برداشت از حساب ذخیره ارزی برای تأمین هزینه‌های جاری کرد، به عبارت دیگر دولت و مجلس از ۵۰ درصد درنظر گرفته شده برای طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش خصوصی برداشت و ۵۰ درصد درنظر گرفته شده برای کاهش اثرات نوسان قیمت در بودجه استفاده می‌کردند.

عصر رسانه

وزیر صنعت، معدن و تجارت از برنامهریزی برای کاهش ۱۰ میلیارد دلاری واردات کشور تا سال ۱۴۰۰ خبر داد که بخشی از آن در اجرای میزهای تعمیق ساخت داخل دنبال می‌شود. رضا رحمانی دپویزوشنه در جریان دومین میز تخصصی تعمیق ساخت داخل صنعت خودرو در محل وزارت صنعت، معدن و تجارت افزود: دستیابی به این هدف نیازمند ۲ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری ارزی و ۲۰ هزار میلیارد تومان سرمایه‌گذاری ربالی (در مجموع حدود چهار میلیارد دلار) سرمایه‌گذاری است.

وی بیان داشت: ۱.۲ میلیارد دلار از این صرفه‌جویی در صنعت نساجی و پوشاک، ۵۰۰ میلیون دلار در صنایع سلولزی، ۳.۷ میلیارد دلار در صنایع شیمیایی، ۲.۴ میلیارد دلار در صنایع معدنی، ۶۰۰ میلیون دلار در صنایع فلزی، ۶۵۰ میلیون دلار در لوازم خانگی، ۱.۴ میلیون دلار در ماشین‌الات، ۱۱۰ میلیارد دلار در صنعت خودرو و ۲۵۰ میلیون دلار در لوازم برقی و الکتریکی خواهد بود.

رحمانی با تقدیر از تلاش های بانک مرکزی، از قول مساعد این بانک برای تأمین ۱۰۰ هزار میلیارد تومان نقدینگی صنایع در ۶ ماهه دوم امسال خبر داد و گفت: اکنون برنامه های توسعه ای و ساخت داخل وزارت

یارانه نقدی چند ایرانی باید حذف شود؟

سخنگوی کمیسیون اقتصادی مجلس با بیان اینکه طبق قانون، دولت نمی‌تواند بیش از ۴۳ هزار میلیارد تومان برای پرداخت یارانه نقدی هزینه کند، گفت: یارانه حداقل ۵.۵ میلیون نفر باید حذف شود.

سیدحسین حسینی‌شاه‌رودی سخنگوی کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی با اشاره به برنامه دولت برای حذف یارانه نقدی پردرآمدها،گفت: مجلس در قالب قانون بودجه ۹۸ و البته به پیشنهاد دولت، این اختیار را به دولت را داده تا نسبت به حذف یارانه نقدی پردرآمدها اقدام کند.

وی همچنین درباره تعیین تکلیف اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها و نیز حذف یارانه نقدی پردرآمدها از سوی دولت، اظهار داشت: اکنون با توجه به قانون بودجه ۹۸، حدود یک دهک جامعه، هزارن‌شان باید حذف شود.

سخنگوی کمیسیون اقتصادی مجلس با بیان اینکه از لحاظ اجرایی مشکلی برای دولت جهت حذف یارانه نقدی پردرآمدها وجود ندارد، گفت: طبق قانون، دولت نمی‌تواند بیش از ۴۳ هزار میلیارد تومان برای پرداخت یارانه نقدی هزینه کند.

حسینی‌شاه‌رودی درباره میزان حذف یارانه نقدی پردرآمدها در شرایط فعلی، اضافه کرد: طبق برآوردهای انجام شده، این‌ها حداقل ۵.۵ میلیون نفر، با توجه به کاهش منابع هدفمندی یارانه‌ها، می‌بایست حذف شود و امکان قانونی آن فراهم است.

وی همچنین از سیاست دولت‌ها برای پرداخت یارانه نقدی به همه اقشار جامعه انتقاد و تصریح کرد: در صورتی که میزان مبلغ حاصله از حذف یارانه پردرآمدها در راستای ایجاد اشتغال برای فارغ‌التحصیلان هدایت شود، بخشی از مشکلات حوزه اشتغال برطرف خواهد شد. سخنگوی کمیسیون اقتصادی مجلس در پایان، یکی از فواید حذف یارانه نقدی پردرآمدها را علاوه بر صرفه‌جویی در منابع درآمدی دولت، خاطر‌نشان کرد: در صورتی که تصمیم دولت برای حذف یارانه نقدی پردرآمدها در مسیر درستی اجرا شود، می‌توان به بهبود وضع معیشتی نیازمندان از طریق افزایش میزان یارانه‌های نقدی امیدوار بود.

فشار بر دولت، نارضایتی مردم؛

وزیر صنعت خبر داد:

راه نجات اقتصاد کشور توجه به تولید ملی است

صنعت آماده است و انتظار می رود کسانی که توانایی همکاری دارند پای کار بیایند.

وی با اشاره به حجم سرمایه های سرگردان در سطح جامعه، ابراز امیدواری کرد بانک مرکزی با تضمین کردن تشکیل صندوق های سرمایه گذاری در کشور سرمایه های مردمی را جذب آنها کند تا در صنایع مورد استفاده قرار گرفته شود.

این مقام مسئول به برنامه ریزی برای افزایش ۲۶۰ هزار دستگاه خودروی سواری بیشتر در سال ۹۸ نسبت به پارسل (در مجموع ۱.۲ میلیون دستگاه خودروی سواری در سال ۹۸) اشاره کرد که نیازمند ۶ هزار میلیارد تومان سرمایه در گردش و ۵۰۰ میلیون یورو سرمایه‌گذاری ارزی است.

وی همچنین از برنامه ریزی برای فعال

خودرو، تأکید کرد: در سال های گذشته نیز با تحریم صنعت خودرو مواجه بودیم، اما امروز با اراده ای که وجود داشته، از تحریم ها فرصت ساختیم.

وی بیان داشت: تا پایان سال پنج میز تعمیق ساخت داخل دیگر در صنعت خودرو خواهیم داشت و علاوه بر آن برگزاری این میزها در صنایع لوازم خانگی، فولاد، مس، پتروشیمی، موتورسیکلت، برق و الکترونیک و حوزه فناوری اطلاعات را در برنامه داریم.

رحمانی تأکید کرد: انروز نهضت ساخت داخل در صنعت کشور شکل گرفته و باید باور کنیم راه نجات اقتصاد کشور توجه به تولید ملی است.

وی ادامه داد: در صنعت خودرو، در میز نخست داخلی سازی به دستاوردهای خوبی رسیدیم، اما در عین حال باید نگاه مان به آینده بوده و به فناوری های جدید و تحولات جهانی این صنعت برای پاسخگویی به درخواست های مردم توجه داشته باشیم. وزیر صنعت و معدن و تجارت تأکید کرد: اینکه با تغییر مدیریت خودروسازی، تأمین کنندگان قطعات آن نیز عوض می شوند بی معنی است و با جلوگیری از چنین اتفاقاتی باید به تقویت سرمایه گذاری ها و روابط برد- برد بپردازیم.

وی، مهمترین دغدغه برنامه های رونق تولید را تأمین نقدینگی برشمرد.

تردد کامیون‌های صادراتی در ایام اربعین به عراق ممنوع شد

رئیس پلیس‌راه استان ایلام گفت: به‌منظور جلوگیری از گره‌های ترافیکی در شهر مهران و مسیرهای منتهی به پایانه مرزی، تردد کامیون‌ها به عراق از ۱۷ مهرماه تا ۴ آبان‌ماه امسال از مهران ممنوع است. سرهنگ رضا همتی‌زاده رئیس پلیس‌راه استان ایلام گفت: امسال نیز همانند سال گذشته در ایام اربعین شاهد حجم بالای ترافیک در راه‌های منتهی به پایانه مرزی استان به سمت کشور عراق هستیم که به همین منظور پلیس‌راه انتظامی استان با همکاری کلیه دستگاههای مرتبط و حاکمتر توان، طرح ترافیکی اربعین حسینی(ع) را بر تمرکز بر محورهای پرتردد به مرحله اجرا در می‌آورد. وی افزود: تردد کامیون‌ها به عراق از ۱۷ مهر تا ۴ آبان امسال از مهران ممنوع است. رئیس پلیس‌راه استان ایلام اظهار کرد: همچنین تردد انواع ترلیز، کامیون و کامیونت از روز دوشنبه ۱۵ مهرماه تا پایان روز شنبه ۴ آبان‌ماه در مسیرهای حمل_سراپله ایلام، قلاجه_ابوان ایلام، ایلام_مهران، ایلام_ملکشاهی_مهران و مهران_دهران و بالعکس ممنوع خواهد بود. وی ادامه داد: با توجه به دوطرفه بودن جاده‌های استان از رانندگان وسایل نقلیه و به‌ویژه افراد غیربومی که آشنایی لازم را با جاده‌های استان ندارند تقاضا می‌شود که با رعایت سرعت مطمئنه و پرهیز از هرگونه عجله و شتاب بی‌مورد در مسیرهای منتهی به مرز مهران رانندگی کنند. همتی‌زاده بیان کرد: به طول مسیر تردد زائران، با نصب تابلو و برنهای هشداردهنده آشکارسازی لازم به‌منظور افزایش آگاهی رانندگان و پیشگیری از تصادفات، اقدامات لازم صورت گرفته است. وی عنوان کرد: برنامهریزی‌های لازم در خصوص اطلاع رسانی مستمر در خصوص وضعیت راه‌های استان، اعلام محدودیت‌های ترافیکی، ساماندهی موبک‌ها و ثبت ساعت وسایل نقلیه عمومی در پایانه برکت صورت گرفته است. همتنی است، در اربعین امسال به‌منظور جلوگیری از گره‌های ترافیکی در شهر مهران و مسیرهای منتهی به پایانه مرزی، کارت‌های تردد دستگاههای ترکیب در ایام اربعین صادر شده که فقط رانندگان کارت‌های یاد شده و اتوبوسهای مسافربری اجازه تردد دارند و سایر وسایل نقلیه در این ایام در مسیرهای اشاره شده اجازه تردد داده نخواهد شد.

حدود ۱۴۰ هزار میلیارد تومان و یارانه پنهان نیز نزدیک به ۱۰۰۰ هزار میلیارد تومان است. همچنین مجموع تسهیلات پارانه‌ای اعطایی نیز حدود ۷۳ هزار میلیارد تومان ارزیابی شده‌است. پرداخت سالانه ۱۰۰۰ هزار میلیارد تومان یارانه پنهان نشان از آن دارد که اقتصاد ایران به شکلی بسیار گسترده به پولی که از سوی دولت تزریق می‌شود، وابسته شده و مشخص نیست در صورت حذف یا کاهش این نقش، اقتصاد در چه شرایط جدیدی قرار خواهد گرفت. از سوی دیگر سوال اصلی آنجاست که رقم ۹۸۷ هزار میلیارد تومانی در سال جاری بر کجا تزریق شده و چه تاثیر مثبتی از خود بر جاش گذاشته است.بررسی‌ها نشان می‌دهد که بخش قابل‌توجهی از این یارانه به حوزه انرژی و سوخت اختصاص می‌یابد. مسعود خونساروی، رییس اتاق بازرگانی تهران چندی قبل در این باره گفته بود: طبق آمارهای رسمی دولت سالانه رقمی نزدیک به ۸۹۰ هزار میلیارد تومان یارانه پرداخت می‌کند که حدود ۵۸۰ هزار میلیارد تومان آن مربوط به یارانه سوخت است، در حالی که بر همگان واضح است در استفاده از سیاری از این یارانه‌ها، عدالت رعایت نمی‌شود و اقشار هدف جامعه از آن بهره‌ای نمی‌برند. رعایت نشدن عدالت در یارانه سوخت و انرژی به‌دلیل عدم برخورداری بسیاری از اقشار کم‌درآمد جامعه از امکاناتی است که بتوان در استفاده از آنها، یارانه را دریافت کرد. برای مثال در شرایطی که دولت با تخصیص یارانه، نرخ هر لیتر بنزین را هزار تومان نگه داشته، قشر کم‌درآمد جامعه عملا وسیله نقلیه‌ای ندارد که بتواند از این حمایت برخوردار شود و از سوی دیگر اقشار مرفه با چند وسیله نقلیه همزمان، سود بیشتری را می‌برند. همین روال در رابطه با یارانه‌ای که برق، گاز یا آب پرداخت می‌شود نیز صدق می‌کند. جواد صالحی اصفهانی، استاد دانشگاه آکسفورد، چندی قبل با انتقاد از این شیوه دولت در پرداخت یارانه انرژی گفته بود: این یارانه سه مشکل بزرگ دارد که آن را با یارانه غذا و دارو متفاوت می‌کند: اول، یارانه انرژی به طرز نامساوی تقسیم می‌شود. دوم، به محیط‌زیست به‌شدت ضربه می‌زند و مشکل سوم هم ضربه‌ای است که به اشتغال می‌زند.

پرداخت نقدی با حذف؟

پیچیده شدن ماجرای یارانه‌های دولتی، پس از اثبات مشکلات موجود، با ابهام‌هایی گسترده در حوزه اجرا نیز روبه‌رو می‌شود: چه راهکارهایی پیش‌روی دولت قرار دارد؟ پاسخ به این سوال‌ها نیز، بسته به نزدیکی صاحب‌منظر به نحله‌های فکری مختلف، متفاوت است. یکی از اصلی‌ترین گزینه‌هایی که معمولاً از سوی طرفداران اقتصاد با مطرح می‌شود، حذف

اقتصاد

Asre Resaneh Newspaper

اخبار کوتاه

معافیت اقتصاد از پیشرفت

یکی از ابزارهای کارآمدی که امروز در اقتصادهای بزرگ و پیشرفته دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد، مالیات است. استفاده حکومت‌ها از مالیات شاید به چند هزار سال پیش برمی‌گردد اما کارکرد امروزی آن که علاوه‌بر جنبه درآمدی، به‌منظور بازتوزیع درآمد و تخصّص منابع را نیز شامل می‌شود، به حدود صد سال اخیر برمی‌گردد.

برای نمونه یکی از ابزارهای دولت‌ها برای هدایت نقدینگی و جلوگیری از دلالی و سوداگری در بازارهای مصرفی مردم ابزار مالیات‌هاست. همچنین با ابزار مالیات می‌توان ضمن شناسایی همه دهک‌های درآمدی با پرداخت یارانه که از آن در اقتصاد به مالیات منفی تعبیر می‌شود به بازتوزیع منابع اقدام کرد.

در ایران و به‌طور عام‌تر در عموم کشورهایی که از درآمد نفتی برخوردار هستند، اما توجه بسیار کمی به این ابزار مهم در اقتصاد شده است. از دیگر دلایل اهمیت مالیات در کشور آن است که اصلاح این بخش مقدمه اصلاح بخش‌های دیگری از اقتصاد مانند اصلاح نظام بانکی است. درواقع با توجه به آنکه یکی از الزامات اصلاح نظام بانکی در کشور پایین آوردن سود سپرده‌ها و بهره تسهیلات بانکی است، نکته‌ای که همیشه باعث می‌شود از اقدام به باز کار پرهیز شود خروج سِیل نقدینگی از بانک‌ها و ورود سفته‌بازانه آنها به بازارهای دیگر مانند بازار ارز، طلا، مسکن و خودرو است که همگی علاوه‌بر آنکه غیرمولد هستند، افزایش قیمت در آنها منجر به افزایش تورم در همه بازارهای کشور می‌شود. در این زمینه آنچه باید

قبل از اصلاح نظام بانکی رخ دهد وضع پایه مالیات بر عایدی سرمایه است تا بتواند از ورود سفته‌بازانه نقدینگی به بازارهای غیرمولد و حاشیه‌ای جلوگیری کند. در نتیجه مجموعه این اقدامات باعث خواهد شد بخش تولید جذابیت خود را پیدا کرده و با ورود نقدینگی و سرمایه‌گذاری به این بخش شاهد رونق تولید خواهیم بود.

در این زمینه یکی از مواردی که سبب ناکارآمدی نظام مالیاتی در کشور شده، معافیت‌های مالیاتی است که علت وضع آنها در قانون مالیات‌ها حمایت و رونق آن بخش است. برای نمونه معافیت در صادرات، فعالیت‌های فرهنگی، کشاورزی، دامپروری، سود سپرده‌ها، بخش‌هایی در مناطق آزاد و… معاف از مالیات معرفی شده‌اند. بررسی‌ها در این زمینه‌ا نشان‌دهنده آن است که این امر نه‌تنها نتوانسته سیاست حمایتی کارآمدی باشد بلکه سبب فرار مالیاتی و در برخی موارد پولشویی شده است. در این رابطه کارشناسان اقتصادی معتقدند دولت اگر هم می‌خواهد از بخشی حمایت کند باید نرخ مالیات آن بخش را از صفر کرده تا هم کنترل خود را در اقتصاد افزایش دهد و هم در صورت نیاز یا به آن بخش یارانه پرداخت کند یا در صورت سود بالای آن بخش، نرخ مالیات را افزایش دهد.

اصلی‌ترین دلیل ایجاد و توسعه مناطق آزاد و مناطق ویژه تجاری در کشور، کمک به افزایش تولید و صادرات است. در این زمینه یکی از سیاست‌های تشویقی برای جذاب شدن این مناطق به سرمایه‌گذاری وضع معافیت‌های مالیاتی در این مناطق بوده است. اما بررسی‌ها نشان‌دهنده آن است که این‌گونه سیاست‌های حمایتی بدون در نظر گرفتن شرایط نه‌تنها نتوانسته به تولید و صادرات کمک کند و مناطق آزاد را محلی برای واردات قاچاق تبدیل کرده بلکه باعث گسترش فرار مالیاتی و پولشویی در کشور شده است. درواقع به علت معافیت‌ها و عدم کنترل دولت در این مناطق بسیاری از شرکت‌ها با ثبت صوری در این مناطق از مزایای این یارانه معافیت‌ها برخوردار شده‌اند بدون آنکه فعالیتی در راستای اهداف مناطق آزاد انجام داده باشند. در این زمینه اخیراً محمد مسیحی، معاون سازمان امور مالیاتی ضمن انتقاد از معافیت بی‌حساب مالیاتی در مناطق آزاد گفته است: «برخلاف برخی اظهارنظرها در هیچ‌جای دنیا، معافیت‌های مالیاتی ناشی از آزاد، مادام‌العمر نیست و معافیت‌ها، محدودیت زمانی دارند. به اعتقاد من بعد از گذشت حدود ۱۱ سال معافیت مناطق آزاد در پرداخت مالیات بر ارزش افزوده و با توجه به شرایط فعلی اقتصاد کشور، وقت آن رسیده تا قانون مالیات بر ارزش افزوده در مناطق آزاد مثل سایر نقاط کشور اجرا شود.» این مسئول سازمان امور مالیاتی با اشاره به وقوع فرار مالیاتی و پولشویی در مناطق آزاد گفت: «تلاش‌رسانی عمومی درباره مشخصات چهارپاره شرکت صوری و کاغذی متخلف که بستری برای فساد اقتصادی نظیر فرار مالیاتی و پولشویی بودند، انجام گرفت و گواهینامه‌های آنها ابطال شده‌است» و به واقع آمارهای مربوط به فرار مالیاتی و پولشویی و همچنین مقایسه صادرات و واردات در مناطق آزاد نشان‌دهنده آن است که این‌گونه معافیت‌ها نتوانسته زمینه کارآمدی برای اهداف مناطق آزاد که افزایش تولید و صادرات بوده است باشد. معافیت دیگری که برای جذب اقتصاد ایران شده، معافیت سود سپرده‌ها در پرداخت مالیات است. طبق اظهارنظر برخی کارشناسان ۷۰ درصد سپرده‌های بانکی در دست یک درصد سپرده‌گذاران است. نگارنده‌مردود صحت و عدم این مطلب بررسی انجام نداده اما آنچه مشخص است بخش عمده سپرده‌های بانکی در دست سه دهک بالای درآمدی جامعه است و معافیت مالیاتی در این زمینه یعنی درواقع معافیت ثروتمندان از پرداخت مالیات که این امر باعث می‌شود با توجه به عزم دولت برای افزایش نسبت مالیاتی به تولید ناخالص داخلی در کشور با پایه‌های مالیاتی فعلی فشار بیشتر متحمل دهک‌های متوسط و پایین درآمدی شود. نکته دیگر آنکه در حالی که بخش تولید آن‌هم با مشکلات فراوان، مجبور به پرداخت مستقیم و غیرمستقیم مالیات است اما فردی با سپرده‌گذاری می‌تواند بدون ریسک و دغدغه‌ای و معاف از مالیات از سپرده‌هایش ۱۰ درصد سود دریافت کند که این امر خود رقیب بسیار مهمی برای تولید محسوب می‌شود و در بسیاری از مواقع صاحبان سرمایه را از رفتن به‌سوی تولید منصرف کرده است. در این زمینه طبق آمار رسمی بانک مرکزی حجم شبه‌پول یعنی آن بخش از نقدینگی که به‌صورت سپرده‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت در بانک‌ها رسوب کرده و به آنها سود تعلق می‌گیرد در سال ۹۷ به حدود ۱۵۰ هزار میلیارد تومان رسیده بود و اگر بانک‌ها با حداقل نرخ

۱۵ درصد به این سپرده‌ها سود پرداخت کنند سالانه مجبور به پرداخت حدود ۲۲۵ هزار میلیارد تومان سود هستند. این یعنی صاحبان سپرده بدون اینکه تلاش و فعالیتی کنند، سالانه سود ۲۲۵ هزار میلیارد تومانی دریافت خواهند کرد. بررسی‌ها نیز نشان‌دهنده آن است که در هیچ‌کدام از کشورهای توسعه‌یافته با در حال توسعه معافیت سود سپرده‌های بانکی وجود ندارد. برای نمونه قسعه عربستان سعودی در جمع کشورهای گروه ۲۰ (+G۲۰) دارای معافیت سود سپرده‌های بانکی است. البته لازم به ذکر است این حجم از پرداخت سود به سپرده‌های بانکی با سود ۱۵ درصد در شرایطی که تولید رشد منفی را تجربه کرده، وجود داشته که در دسر دیگری برای اقتصاد به وجود آمده است. بررسی معافیت‌ها در بخش‌های فرهنگی، کشاورزی، دامداری و صادرات نیز نشان‌دهنده آن است که این نوع سیاست‌های حمایتی آسیب‌های بسیاری به اقتصاد کشور زده است و باید در روش و نوع این سیاست‌ها بازنگری جدی صورت گیرد.